

Weimarský Historischer Friedhof. Foto: E. Foltinová

vyrástla, jeden z nich chátra a čoskoro bude nad ním viesť diaľnica.

Podobný osud stihol aj cintorín na úpätí parížskeho Montmartru. Postupom času sa menil nielen charakter, ale aj výš-

ková úroveň tohto priestoru. Dnešná Rue Caulaincourt vedie priamo nad cintorínskym „údolím“. Trochu absurdný pocit, pozeráť na hrobky, ktorých vežičky sú obklopené konštrukciou mosta...

Od založenia sú mestské cintoríny protikladmi k ich prehustenému okoliu. Priamo v centrách hlučných miest vytvárajú akýsi priestor v priestore. Mikrosvet. Pri vstupe na bratislavský Ondrejský cintorín mám vždy pocit, akoby som vstúpila do iného sveta. Do sveta exotických stromov, ticha a pokoja, vzdialeného stovky kilometrov od rušného mesta. A pritom hneď za múrom vedie dopravná tepna.

Neviem, či je to pravidlo, alebo len náhoda, ale za múrom berlínskeho cintorína Alter Domfriedhof vedie tiež rušná cesta, dokonca železničný most. Cintorín sa nachádza priamo v centre, v štvrti Berlin-Mitte, z pohľadu niektorých zaberá lukratívne stavebné pozemky, z pohľadu iných je úžasným miestom, pokojným a krásnym. Prístupová cestička s anjelmí evokuje skôr vstup do zámočného parku, v ktorom má človek priestor na meditáciu.

Cintoríny sú v podstate akousi paralelou parku. Niekedy sú situované

priamo v ňom, niekedy funkciu parku nahrádzajú, niekedy s parkom nemajú nič spoločné (južanské kamenné cintoríny) a tvoria minimestá.

Weimarský Historischer Friedhof sa tiahne cez štvrtinu mesta (paradoxne naň tiež nadväzuje mestský ring) a má rovnakú návštevnosť ako priľahlý park. Ľudia tam chodia na bohoslužby, za blízkymi, alebo len tak na prechádzku, za prirodzenou krásou tohto miesta.

Na cintorínoch sa, rovnako ako v parkoch, stretáva príroda s ľudskou činnosťou. Rovnako ako parky majú kultúrohistorickú, architektonickú, umeleckú či krajinársku hodnotu. Cintorín však vzbudzuje akýsi prirodzený rešpekt a úctu. Nie každý cintorín je lákavý, ale hlavne tie historické majú v sebe skryté niečo, čím nás priťahujú.

Redakčne upravená seminárna práca. Vedúci predmetu: prof. Ing. arch. Robert Špaček, CSc.

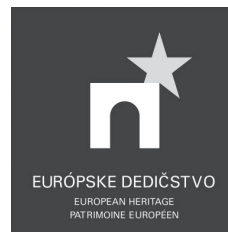
Bc. Erika Foltinová, Ústav ekologickej a experimentálnej architektúry, Fakulta architektúry STU, Námestie slobody 19, 812 45 Bratislava, erika.foltinova@stuba.sk

Mohyla M. R. Štefánika súčasťou Európskeho kultúrneho dedičstva

V utorok, 21. júla 2009, uskutočnilo sa na Bradle slávnostné odhalenie pamätnej tabule pri príležitosti zápisu Mohyly Milana Rastislava Štefánika do zoznamu Európskeho kultúrneho dedičstva.

Mohyla, ktorej autorom je architekt Dušan Jurkovič, predstavuje symbol života a diela osobnosti Dr. Milana Rastislava Štefánika (*21. 7. 1880 v Košariskách, † 4. 5. 1919), politika, astronóma, vojenského letca, vedca a vojaka európskeho formátu, ideového tvorca a veliteľa československých légii, ktorý stál pri zrode samostatnej Československej republiky. Bol to

človek, ktorý svojou obdivuhodnou diplomaciou vplýval na európsku politiku, možno ho považovať za prvého „Európana“. Predpokladal, že nastane harmónia národov v Európe, čo nazýval „europeizácia“. Rovnako však bol oddaný aj svojmu národu. Lásku k nemu zhrnul do hesla *Veriť, milovať, pracovať*, podľa ktorého sa snažil žiť. Mohyla je zároveň hrobom i pomníkom. Je to ojedinelá pamiatka európskej veľkosti, predstavuje symbol lásky, úcty a vďačnosti Slovákov a Čechov k tejto veľkej osobnosti Európy. Štefánikov odkaz je súčasťou demokratického

dedičstva, ktorým sme prispeli k budovaniu modernej Európy.

Podujatie, ktoré sa konalo v deň 129. výročia narodenia M. R. Štefánika, pripravili: Pamiatkový úrad SR, Mesto Brezová pod Bradlom, Slovenské národné múzeum a Slovenský národný archív. Zúčastnili sa na ňom zástupcovia verejného a kultúrneho života, ako aj predstavitelia a občania mesta Brezová pod Bradlom a okolitých obcí, Spoločnosti a Spolku rodákov M. R. Štefánika, ev. a. v. cirkvi atď.

Nová kategória *Európske kultúrne dedičstvo* je odlišná od Svetového kultúrneho a prírodného dedičstva (UNESCO). Kým cieľom UNESCO je podporovať ochranu pamiatok na základe ich univerzálnej svetovej hodnoty, táto je určená na podporu európskej dimenzie kultúrneho dedičstva, pamiatok, prírodných lokalít alebo sídel vrátane hmotného a nehmotného dedičstva, súčasného aj tradičného, ako aj miest, ktoré mali kľúčovú úlohu pri budovaní jednotnej Európy a sú dôležité na pochopenie európskych dejín a kultúry.

Blížšie údaje o Európskom kultúrnom dedičstve možno nájsť na webovej stránke španielskeho ministerstva kultúry (www.mcu.es/patrimonio/MC/PatrimonioEur/index.html), kde európska iniciatíva dočasne sídli.

Zapísaním do zoznamu Európskeho kultúrneho dedičstva sa

bradlianska mohyla zaradila medzi 64 európskych pamiatok, akými sú napríklad Kapitolské námestie v Ríme, či katedrála na Wavelskom návrší v Krakove, ale aj rodný dom Roberta Schumana, iniciátora zjednotenia Európy. Zo Slovenska k nim patrí Kostol sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch a Kostol sv. Juraja v Kostoľanoch pod Tribečom (označené znakom Európske dedičstvo 5. 7. 2009 a 25. 7. 2009) a hrad Červený Kameň (28. 5. 2009).

Zostavené z podkladov M. Valihoru a L. Pinčíkovej.

Marta Imrová Círanová, redakcia Životné prostredie, Ústav krajinej ekológie SAV, Štefánikova 3, P. O. Box 254, 814 99 Bratislava
marta.ciranova@savba.sk

Spolupráca s vysokými školami v rámci Programu obnovy dediny

Program obnovy dediny (POD) vychádza z princípu obnovy hmotného, prírodného a duchovného prostredia vidieka. Hlavným cieľom tohto programu, ktorý sa prakticky aplikuje na Slovensku už 12 rokov, je vytvárať aktivity, ako aj konkrétne činnosti, ktoré smerujú k harmonickému rozvoju zdravého životného prostredia, k zachovávaniu prírodných a kultúrnych hodnôt vidieckej krajiny. Môže to byť napríklad obnova alebo úpravy krajinných prvkov, realizácia drobnej architektúry, projektovanie, plánovanie, osvetová a propagačná činnosť. Cieľom POD je vytvoriť, alebo skôr „obnoviť“ prostredie vidieka s jeho typickými hodnotami, aby „dedina ostala dedinou“ s jej hmotnými a sociálnymi znakmi, bez napodobovania „mesta“. Program obnovy

dediny zastrešuje rezort životného prostredia a prostredníctvom neho sa zabezpečuje aj jeho financovanie. Z toho vyplýva, že dotácie sú orientované na environmentálne aspekty obnovy dediny. Odbornou garanciou POD je poverená Slovenská agentúra životného prostredia. Na centrálnej úrovni zabezpečuje propagáciu, osvetu, vzdelávanie, medzinárodnú spoluprácu, spracúvanie metodických podkladov a vedie sekretariát medzirezortnej komisie POD. Na pracoviskách v jednotlivých okresoch celoplošne poskytuje obciam a subjektom, ktoré majú záujem o účasť v tomto programe, konzultačno-poradenskú službu a monitoring dotácií, či sumarizáciu príkladov realizovaných aktivít.

POD nemožno chápať len ako „finančný nástroj“. Ide skôr o pro-

ces, či stratégiu, pomocou ktorej sa môže obec zviditeľniť, získať kontakt na odborníkov a na základe toho si potom definovať „svoj nápad“ na obnovu. Obce oceňujú aj nové možnosti partnerstva a dialógu (aj na medzinárodnej úrovni). Jednou z nich je aj spolupráca s vysokými školami. Príkladom takejto spolupráce je obec Podbranč, kde sa „priamo v teréne“ stretli na workshope študenti z troch bratislavských univerzít (Ekonomickej univerzity, Univerzity Komenského a Slovenskej technickej univerzity). Zámerom workshopu bolo vytvoriť multiprofesijný tím, ktorý by problematiku revitalizácie konkrétneho vidieckeho prostredia riešil komplexne (ekonomický rozbor využiteľnosti územia, prírodné hodnoty, územná a krajinná obnova, ako aj návrhy urbanistického, či architektonického charakteru) v rešpektovaní a vyzdvíhovaní vzájomných väzieb medzi jednotlivými odborníkmi. Jedným z cieľov bolo aj odbúrať určitú rivalitu medzi ekonomickým a „krajinnárskym“ názorom na obnovu prostredia s vidieckym charakterom, ktorá často pretrváva a brzdí pozitívny vývoj. Hľadanie možností vzájomnej kooperácie a koordinácie medzi obcou a odborníkmi pri riešení konkrétneho problému z rôznych uhlov pohľadu bolo hlavnou myšlienkou tohto workshopu. Je len trocha na škodu, že obec z tohto podujatia nevyťažila viac na zhodnotenie územného potenciálu, ktorý študenti identifikovali. Výsledkom workshopu boli študentské práce, nie záväzný odborný podklad, ale pomohli vytvoriť názor (za minimum finančných prostriedkov), možno s väčším kreatívnym nábojom ako práca profesionála.

Ústav manažmentu STU v Bratislave sa tiež zapája do spomínanej spolupráce. Jeho Ateliéry priestorového plánovania I a III sú zamerané na spracovanie Programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja obcí (PHSRO) a Programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja regiónov